

ЛЬОН ОЛІЙНИЙ ЯК СТРАТЕГІЧНА КУЛЬТУРА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Зелінський Ю.А., в.о. директора

*ДУ “Миколаївська державна сільськогосподарська дослідна станція Інституту кліматично орієнтованого сільського господарства
Національної академії аграрних наук України”
<https://orcid.org/0009-0004-1033-7878>*

Анотація. Наведено перспективи вирощування льону олійного як стратегічної культури для сталого розвитку аграрного сектору України в умовах післявоєнного відновлення. Висвітлено агроекологічні переваги, економічну доцільність вирощування, можливості для розвитку експорту та значення льону в контексті продовольчої безпеки і біоекономіки. Окреслено основні напрями технологічної модернізації галузі льонарства.

Ключові слова: льон олійний, сталий розвиток, агросектор, продовольча безпека, біоекономіка, відновлення України.

Аграрний сектор України зазнав значних втрат внаслідок воєнних дій, що зумовлює необхідність його системного відновлення на принципах стійкості, екологічності та економічної ефективності. За даним напрямком льон олійний виступає однією з перспективних культур, здатних забезпечити диверсифікацію виробництва, певною мірою зменшити площі під соняшником, сприяти збереженню природних ресурсів і підвищенню конкурентоспроможності аграрної продукції на світових ринках.

Завдяки високій харчовій і технологічній цінності продуктів його переробки, льон олійний забезпечує широкий спектр можливостей як для внутрішнього споживання, так і для розширення експортного потенціалу країни [1].

Одним із найцінніших продуктів переробки є лляна олія. Вона вирізняється високим вмістом поліненасичених жирних кислот омега-3 і омега-6, які мають критичне значення для підтримання здоров'я серцево-судинної системи, нормалізації обміну речовин і зміцнення імунітету. Крім того, лляна олія містить вітамін Е - потужний природний антиоксидант, а також вітаміни групи В, необхідні для функціонування нервової системи та енергетичного обміну. Завдяки таким якостям лляна олія знаходить широке застосування не лише в харчовій промисловості, але й у фармацевтичній та косметичній галузях.

Також важливим продуктом переробки є лляний шрот і макуха, які є побічними у виробництві олії, вони мають високу кормову цінність. Завдяки значному вмісту білка та корисних амінокислот, їх широко використовують у годівлі сільськогосподарських тварин, що сприяє підвищенню продуктивності галузі тваринництва. Це дозволяє зміцнювати внутрішню продовольчу базу країни, одночасно зменшуючи залежність від імпорту кормових домішок.

Особливу увагу заслуговує те, що переробка льону олійного відповідає принципам біоекономіки. Усі частини рослини – насіння, солома, луб'яні волокна – мають промислове застосування. Солому льону використовують для виробництва волокон, які йдуть на виготовлення тканин, екологічних утеплювачів, біокомпозитів та паперу. Такий комплексний підхід забезпечує безвідходність виробництва, сприяє зниженню екологічного навантаження на довкілля та відповідає сучасним викликам переходу до "зеленої" економіки.

Крім того, стимулювання виробництва і переробки льону олійного може стати одним із дієвих механізмів розвитку локальної економіки. Налагодження ланцюгів доданої вартості безпосередньо в регіонах вирощування культури дозволить створювати нові робочі місця, особливо у сільських громадах, які найбільше постраждали внаслідок військових дій. Розвиток експорту лляної продукції сприятиме збільшенню валютних надходжень до бюджету України, що є виключно важливим для стабілізації національної економіки у післявоєнний період [2, 3].

Льон олійний характеризується важливими цінними властивостями, які визначають його як культуру для агроекологічного відновлення сільських територій (рис. 1).

•**Невибагливість до умов вирощування.** Льон олійний здатний формувати стабільні врожаї на легких і середніх за механічним складом ґрунтах, витримує короточасні посухи, що особливо важливо в умовах зміни клімату.

•**Поліпшення структури ґрунту.** Коренева система льону розпушує ґрунт, покращуючи його аерацію та водопроникність, що сприяє зменшенню ерозійних процесів.

•**Збагачення агроландшафтів.** Чергування льону з іншими культурами у сівозмінах допомагає знижувати фітосанітарне навантаження на агроєкосистему, сприяючи біорізноманіттю.

•**Низька потреба у пестицидах.** За правильно підбраною агротехнікою льон потребує мінімального застосування хімічних засобів захисту, що відповідає принципам органічного виробництва.

Рисунок 1 – Властивості вирощування льону

Для стабільного розвитку виробництва льону олійного в Україні необхідно впровадити комплекс заходів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності галузі. Одним із пріоритетів є використання сучасних агротехнологій та високопродуктивних сортів, стійких до хвороб, шкідників і

стресових чинників, що є особливо актуальним в умовах зміни клімату. Адаптація технологій до регіональних умов дозволить підвищити врожайність і якість продукції [4].

Важливо розвивати переробну інфраструктуру для виробництва харчової та технічної олії, шроту, біокомпозитів і текстильних матеріалів. Розміщення переробних підприємств в зоні вирощування сприятиме підвищенню рентабельності та зниженню витрат.

Для зміцнення галузі потрібно розширювати міжнародну співпрацю, укладати контракти, продавати українську продукцію на світових ринках та працювати над її сертифікацією за міжнародними стандартами [5].

Інвестиції в наукові дослідження мають бути спрямовані на розробку нових технологій вирощування, вдосконалення агротехніки та селекцію сортів з підвищеним вмістом олії і стійкістю до стресових умов.

Комплексна реалізація цих заходів сприятиме зміцненню виробництва льону, розвитку експорту та сталому розвитку аграрного сектору України.

Отже, льон олійний не лише може зміцнити продовольчу безпеку країни, але й стати важливою складовою відновлення аграрного сектору, сприяючи переходу України до принципів сталого розвитку та біоекономіки.

Список використаних джерел

1. Zadyrko R. V., Gamajunova V. V. Current state and prospects for oil flax production. *Таврійський науковий вісник*. 2024. № 136, Ч. 1. С. 145–157. URL: <https://doi.org/10.32782/2226-0099.2024.136.1.19>.
2. Гамаюнова В. В., Сидякіна О. В., Задирко Р. В. Формування показників якості насіння льону олійного за дії макро- та мікродобрив в умовах Південного Степу України. *Вісник Уманського національного університету садівництва*. 2024. Вип. 104, Ч. 1. С. 343–354. URL: <https://doi.org/10.32782/2415-8240-2024-104-1-343-354>.
3. Гамаюнова В. В., Задирко Р. В. Вплив макро- та мікродобрив на формування врожайності льону олійного в умовах Південного Степу України. *Аграрні інновації*. 2024. № 23. С. 234–240. URL: <https://doi.org/10.32848/agrar.innov.2024.23.34>.
4. Зелене повоєнне відновлення продовольчих систем в Україні : збірник матеріалів Міжнародної науково–практичної конференції (м. Одеса, 26 січня 2023 року). Одеса : Олді+, 2023. 364 с.
5. Експорт агропродовольчої продукції України: стан, тенденції та перспективи розвитку / за ред. О.Ю. Лупенка. К.: ННЦ "Інститут аграрної економіки", 2021.

Abstract. This paper presents the prospects of growing oilseed flax as a strategic crop for the sustainable development of Ukraine's agricultural sector in the context of post-war recovery. It highlights the agroecological advantages, economic feasibility of cultivation, opportunities for export development, and the significance of flax in terms of food security and bioeconomy. The main directions for technological modernization of the flax industry are outlined.

Keywords: oilseed flax, sustainable development, agricultural sector, food security, bioeconomy, recovery of Ukraine.